

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫ» РҚБ
«ХАЛЫҚ» ЖҚ

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

РОО «НАЦИОНАЛЬНОЙ
АКАДЕМИИ НАУК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»
ЧФ «Халық»

THE BULLETIN

OF THE ACADEMY OF SCIENCES
OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
«Halyk» Private Foundation

PUBLISHED SINCE 1944

2 (408)

MARCH – APRIL 2024

ALMATY, NAS RK

В 2016 году для развития и улучшения качества жизни казахстанцев был создан частный Благотворительный фонд «Халык». За годы своей деятельности на реализацию благотворительных проектов в областях образования и науки, социальной защиты, культуры, здравоохранения и спорта, Фонд выделил более 45 миллиардов тенге.

Особое внимание Благотворительный фонд «Халык» уделяет образовательным программам, считая это направление одним из ключевых в своей деятельности. Оказывая поддержку отечественному образованию, Фонд вносит свой посильный вклад в развитие качественного образования в Казахстане. Тем самым способствуя росту числа людей, способных менять жизнь в стране к лучшему – профессионалов в различных сферах, потенциальных лидеров и «великих умов». Одной из значимых инициатив фонда «Халык» в образовательной сфере стал проект *Ozgeris powered by Halyk Fund* – первый в стране бизнес-инкубатор для учащихся 9-11 классов, который помогает развивать необходимые в современном мире предпринимательские навыки. Так, на содействие малому бизнесу школьников было выделено более 200 грантов. Для поддержки талантливых и мотивированных детей Фонд неоднократно выделял гранты на обучение в Международной школе «Мирас» и в *Astana IT University*, а также помог казахстанским школьникам принять участие в престижном конкурсе «*USTEM Robotics*» в США. Авторские работы в рамках проекта «Тәлімгер», которому Фонд оказал поддержку, легли в основу учебной программы, учебников и учебно-методических книг по предмету «Основы предпринимательства и бизнеса», преподаваемого в 10-11 классах казахстанских школ и колледжей.

Помимо помощи школьникам, учащимся колледжей и студентам Фонд считает важным внести свой вклад в повышение квалификации педагогов, совершенствование их знаний и навыков, поскольку именно они являются проводниками знаний будущих поколений казахстанцев. При поддержке Фонда «Халык» в южной столице был организован ежегодный городской конкурс педагогов «*Almaty Digital Ustaz*».

Важной инициативой стал реализуемый проект по обучению основам финансовой грамотности преподавателей из восьми областей Казахстана, что должно оказать существенное влияние на воспитание финансовой

грамотности и предпринимательского мышления у нового поколения граждан страны.

Необходимую помощь Фонд «Халык» оказывает и тем, кто особенно остро в ней нуждается. В рамках социальной защиты населения активно проводится работа по поддержке детей, оставшихся без родителей, детей и взрослых из социально уязвимых слоев населения, людей с ограниченными возможностями, а также обеспечению нуждающихся социальным жильем, строительству социально важных объектов, таких как детские сады, детские площадки и физкультурно-оздоровительные комплексы.

В копилку добрых дел Фонда «Халык» можно добавить оказание помощи детскому спорту, куда относится поддержка в развитии детского футбола и карате в нашей стране. Жизненно важную помощь Благотворительный фонд «Халык» оказал нашим соотечественникам во время недавней пандемии COVID-19. Тогда, в разгар тяжелой борьбы с коронавирусной инфекцией Фонд выделил свыше 11 миллиардов тенге на приобретение необходимого медицинского оборудования и дорогостоящих медицинских препаратов, автомобилей скорой медицинской помощи и средств защиты, адресную материальную помощь социально уязвимым слоям населения и денежные выплаты медицинским работникам.

В 2023 году наряду с другими проектами, нацеленными на повышение благосостояния казахстанских граждан Фонд решил уделить особое внимание науке, поскольку она является частью общественной культуры, а уровень ее развития определяет уровень развития государства.

Поддержка Фондом выпуска журналов Национальной Академии наук Республики Казахстан, которые входят в международные фонды Scopus и WoS и в которых публикуются статьи отечественных ученых, докторантов и магистрантов, а также научных сотрудников высших учебных заведений и научно-исследовательских институтов нашей страны является не менее значимым вкладом Фонда в развитие казахстанского общества.

С уважением, Благотворительный Фонд «Халык»!

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н=2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мыктыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н=2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясы РҚБ-нің Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ, 2024

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансеит Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник РОО «Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© РОО «Национальная академия наук Республики Казахстан», 2024

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 4**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 6**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarın (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2024

BULLETIN OF NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
ISSN 1991-3494
Volume 2. Number 408 (2024), 331–347
<https://doi.org/10.32014/2024.2518-1467.726>

XFTAP 14.35.07

© **Sh. Saparbaykyzy¹, U. Tulenova², Zh.A. Tajibayeva¹, R. Kerimbayeva³,
M.Y. Akmambetova⁴, 2024**

¹Caspian University of Technologies and Engineering named after Sh. Yessenov,
Aktau, Kazakhstan;

²Kh. Dosmukhamedov Atyrau University, Atyrau, Kazakhstan “Preschool and
primary education” department, Atyrau, Kazakhstan;

³Taraz Regional University named after M.Kh. Dulati, Taraz, Kazakhstan;

⁴Astrakhan State University named after V.N. Tatitsev, Astrakhan, Russia.

E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru

THE SIGNIFICANCE OF THE FUTURE CHOICE OF A PROFESSIONAL IN THE SITUATION OF GLOBALIZATION

Saparbaykyzy S. — Candidate of Pedagogical Sciences, acting associate professor, Caspian University of Technology and Engineering named after Sh. Yessenov, 32 microdistrict. Aktau, Kazakhstan
E-mail: sholpan_saparbay@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-1096-4690>;

Tulenova U.T. — Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the KH. Dosmukhamedov Atyrau University, 212. Student’s avenue, Atyrau, Kazakhstan
E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4935-7583>;

Tajibayeva Zh.A. — master of pedagogical sciences, senior lecturer, Caspian University of Technologies and Engineering named after Sh. Yessenov, 32 microdistrict. Aktau, Kazakhstan
E-mail: jibek-29@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7653-9454>;

Kerimbayeva R. — Candidate of pedagogical sciences, associate professor Taraz Regional University named after M.Kh. Dulati, I. Suleimenova 7, Taraz, Kazakhstan
E-mail: risti1971@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0430-1831>;

Akmambetova M.Y. — Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogical Education of the Astrakhan State University named after V. N. Tatishchev, Astrakhan, Russia
E-mail: akmambetova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6799-6717>.

Abstract. This article examines the importance of choosing a future specialty, its impact on the development of society, education, science, culture and civilization, and analyzes the emergence of new specialties in the process of globalization. The concept of «globalization», its conceptual foundations, the impact of the globalization process on economic, socio-political, cultural, social and other spheres of society are considered. Theoretical and empirical studies, scientific works of domestic and foreign scientists, their views on the trends of globalization, as well as topical issues of globalization and the development of modern education in post-socialist countries are considered. The article also analyzes the current state and attitude to the choice

of profession, professional orientation of students and youth. Foresight is presented as a scientific method, a technology designed for forecasting and management in conditions of globalization. Currently, one of the most significant research in the field of education is the development, renewal of professional specialties, forecasting and scientific grounds for the emergence of new specialties in the future. Various approaches are also considered, including a new approach to the futurology of education, career choice and the introduction of foresight technology. The results of a sociological survey are presented, the results of an empirical study of the choice of a future specialty are analyzed. The study revealed the level of knowledge of the demand for the profession in the future, public attitudes towards the teaching profession, education among the general public, public opinion, methods of conducting and research, and the results are given as a percentage using special scales. The purpose of the research is to study the attitude to vocational guidance of students in the context of globalization, to the choice of a future profession. A sociological survey was conducted among students and undergraduates and the general public. As a result, it was emphasized that, compared with other professions, it is of great importance in the development of society, and it was found that the demand for the teaching profession prevails. The results of this study allow us to scientifically and methodically substantiate the need for timely career guidance in choosing a future profession among young people, provide information about the "Atlas of New Specialties", improve university educational programs, their content and develop a scientific and practical system of preparation for global ideas in accordance with modern requirements for specialties. In conclusion, scientific and methodological recommendations are presented.

Keywords: career guidance, choice of profession, educational program, career guidance, foresight, forecasting, globalization, pedagogical specialty, choice of future profession, futurology, education, Atlas of new specialties

© Ш. Сапарбайқызы¹, У.Т. Туленова^{2*}, Ж.А. Таджибаева¹, Р. Керимбаева³,
М.Е. Акмамбетова⁴, 2024

¹Ш. Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті.
Ақтау, Қазақстан;

²Х. Досмухамедов атындағы Атырау Университеті, Атырау, Қазақстан;

³М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті, Тараз, Қазақстан;

⁴В.Н. Татищев атындағы Астрахан мемлекеттік университеті,
Астрахан, Ресей.

E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru

ЖАҒАНДАНУ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Сапарбайқызы Ш. — педагогика ғылымдарының кандидаты, Ш. Есенов атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті, қауымдастырылған профессор м.а., 32-ші ықшам аудан, 1., Ақтау, Қазақстан

E-mail: sholpan_saparbay@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-1096-4690>;

Туленова У.Т. — педагогика ғылымдарының кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің қауымдастырылған профессоры, Студент даңғылы, 212, Атырау, Қазақстан

E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4935-7583>;

Таджибаева Ж.А. — педагогика ғылымдарының магистрі, аға оқытушы, Ш. Есенова атындағы Каспий технологиялар және инжиниринг университеті, 32-ші ықшам аудан, 1., Ақтау, Қазақстан

E-mail: jibek-29@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7653-9454>;

Керимбаева Р. — педагогика ғылымдарының кандидаты, М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің қауымдастырылған профессоры, Ыбырайым Сүлейменов көшесі, 7, Тараз, Қазақстан

E-mail: risti1971@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0430-1831>;

Акмамбетова М.Е. — педагогика ғылымдарының кандидаты, В.Н. Татищев атындағы Астрахан мемлекеттік университетінің педагогикалық білім беру кафедрасының доценті, Астрахан қ., Ресей

E-mail: akmambetova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6799-6717>.

Аннотация. Бұл мақалада болашақ мамандық таңдаудың маңыздылығы, оның қоғамның, білімнің, ғылымның, мәдениет пен өркениеттің дамуына әсері, сонымен қатар жаһандану процесінде жаңа мамандықтардың пайда болуы талданады. "Жаһандану" ұғымы, оның тұжырымдамалық негіздері, жаһандану процесінің қазіргі экономикалық, әлеуметтік, саяси, мәдени, қоғамдық және басқа салаларына әсері қарастырылады. Тақырып аясындағы теориялық және эмпирикалық зерттеулер, отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми еңбектері, олардың жаһанданудың даму тенденциялары туралы көзқарастары, сондай-ақ жаһандану мен постсоциалистік елдердегі заманауи білім беруді дамытудың өзекті мәселелері айтылады. Сондай-ақ, мақалада мамандық таңдаудағы студенттер мен жастардың бүгінгі көзқарасы мен кәсіби бағдары талданады. «Форсайт» жаһандану жағдайында болжау мен басқаруға арналған ғылыми әдіс, технология ретінде ұсынылуда. Бұл маңызды зерттеулердің бірі ретінде білім беру саласында болашақта жаңа мамандықтардың пайда болуын болжауға, таңдаған мамандықты кәсіби деңгейде меңгеруге, дамытып жаңғыртуға ғылыми негіз болып табылады. Сондай-ақ, әртүрлі тәсілдер, соның ішінде білім беру футурологиясына жаңа көзқарас, мамандық таңдау және форсайт технологиясын енгізу сөз болады. Зерттеу барысында аталған мәселенің эмпирикалық зерттеу әдістері анықталып, әлеуметтік сауалнама жүргізілді. Болашақта мамандық түрлеріне деген сұранысты білу барысындағы зерттеу нәтижесінде мұғалім-педагог мамандығына сұраныстың басым екендігі анықталды, көпшілік халықтың арасындағы қоғамдық көзқарас, пікірлер арнайы шкалаларды қолдана отырып сарапталды және пайыздық есеппен көрсетілді. Зерттеудің мақсаты – жаһандану жағдайында білім алушыларға кәсіптік бағдар беруге, болашақ мамандықты таңдауға қатынасын зерттеу. Зерттеу жұмысымыздың бағыты бойынша студенттер мен магистранттар және көпшілік арасында әлеуметтік сауалнама жүргізілді. Нәтижесінде басқа мамандықтармен салыстырғанда қоғам дамуындағы маңызы жоғары екендігі ерекше аталып, педагогикалық мамандыққа сұраныс басым екендігі анықталды. Осы зерттеудің нәтижелері жастар арасында болашақ мамандықты

таңдауда уақтылы кәсіптік бағдар беру жұмыстарының қажеттігін ғылыми-әдістемелік тұрғыда негіздеуге, "жаңа мамандықтар атласы" туралы ақпарат беруге, мамандықтарға қойылатын қазіргі заманғы талаптарға сәйкес университеттердің білім беру бағдарламаларын, оның мазмұнын жетілдіруге және жаһандық идеяларға даярлаудың ғылыми-тәжірибелік жүйесін дамытуға мүмкіндік береді. Қорытындыда ғылыми-әдістемелік ұсынымдар ұсынылады.

Түйін сөздер: кәсіби бағдар беру, мамандық таңдау, білім беру бағдарламасы, кәсіптік бағдар, форсайт, болжау, жаһандану, педагогикалық мамандық, болашақ мамандықты таңдау, футурология, білім беру, жаңа мамандықтар атласы

© Ш. Сапарбайқызы¹, У.Т. Туленова^{2*}, Ж.А. Таджибаева¹, Р. Керимбаева³, М.Е. Акмамбетова⁴, 2024

¹Каспийский университет технологий и инженерии имени Ш. Есенова.
Ақтау, Казахстан;

²Атырауский университет им. Х. Досмухамедова, Атырау, Казахстан;

³Таразский региональный университет имени М.Х. Дулати, Тараз, Казахстан;

⁴Астраханский государственный университет имени В.Н. Татицева,
Астрахань, Россия.

E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru

ЗНАЧЕНИЕ ВЫБОРА БУДУЩЕЙ СПЕЦИАЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Сапарбайқызы Ш. — кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор, Каспийский университет технологий и инжиниринга имени Ш. Есенова, 32-й микрорайон, 1, Ақтау, Казахстан
E-mail: sholpan_saparbay@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-1096-4690>;

Туленова У.Т. — кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор, Атырауский университет им. Х. Досмухамедова, пр. студента, 212, Атырау, Казахстан
E-mail: tulenova_Uldai@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-4935-7583>;

Таджибаева Ж.А. — магистр педагогических наук, старший преподаватель, Каспийский университет технологий и инжиниринга имени Ш. Есенова, 32-й микрорайон, 1, Ақтау, Казахстан
E-mail: jibek-29@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-7653-9454>;

Керимбаева Р. — кандидат педагогических наук, Таразский региональный университет имени М.Х. Дулати, улица Ы. Сулейменова 7, Тараз, Казахстан
E-mail: risti1971@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-0430-1831>;

Акмамбетова М.Е. — кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогического образования ФГБОУ ВО "Астраханский государственный университет им. В.Н. Татицева", Астрахань, Россия
E-mail: akmambetova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0002-6799-6717>.

Аннотация. В статье рассматривается значение выбора будущей специальности, ее влияние на развитие общества, образования, науки, культуры и цивилизации, а также анализируются появление новых специальностей в процессе глобализации. Авторами рассмотрены понятие «глобализация», его концептуальные основы, влияние процесса глобализации

на экономические, социально-политические, культурные, общественные и другие сферы жизни общества, проведен обзор теоретических и эмпирических исследований, научных трудов отечественных и зарубежных ученых, их взгляды на тенденции развития глобализации, а также актуальных вопросов глобализации и развития современного образования в постсоциалистических странах. Также в статье проведен анализ современного отношения к выбору профессии и профессиональной ориентации студентов и молодежи, представлены «форсайт», как научный метод, и технология, предназначенная для прогнозирования и управления в условиях глобализации. В настоящее время одной из значимых тем в области образования является развитие и обновление профессиональных специальностей, прогнозирование и научные основания появления новых специальностей. В связи с этим, в статье были рассмотрены новые подходы к футурологии образования, выбора профессии и внедрение технологии форсайта. Авторами представлены результаты социологического опроса, проанализированы данные эмпирического исследования выбора будущей специальности. В ходе исследования выявлен уровень востребованности профессии в будущем, общественного отношения к профессии учителя, образования среди широких слоев населения, мнения общества, методов проведения исследования, а результаты приведены в процентах с использованием специальных шкал. Результаты данного исследования позволяют научно-методически обосновать необходимость своевременной профориентационной работы в выборе будущей профессии среди молодежи, предоставить информацию об «Атласе новых специальностей», совершенствовать образовательные программы университетов, их содержание и развивать научно-практическую систему подготовки к глобальным вызовам в соответствии с современными требованиями к специальностям. В заключении представлены научно-методические рекомендации.

Ключевые слова: профориентация, выбор профессии, образовательная программа, профориентация, форсайт, прогнозирование, глобализация, педагогическая специальность, выбор будущей профессии, футурология, образование, Атлас новых специальностей

Кіріспе

Жер бетінде адамзат баласы жаратылып, тіршілік етіп келе жатқаннан бері адамдардың арасындағы кәсіппен айналысу, табыс табу, бірлесіп еңбек етіп, өмір сүру мәселелері талқылаудан түспеген тақырыптардың бірі. Тарихи ханологиялық жүйедегі алғашқы қауымдық құрлыстан бастап, адамдардың рулық, тайпалық одақтар құрып өмір сүруі, бір тайпаның келесі бір тайпаны жаулап алуы, осылайша бірлескен одақтардың көбеюі, олардың өзара бір-біріне ықпалы, кейін мемлекеттердің пайда болуы бүгінгі жаһандандудың, өркениеттің ілкі бастауы болғаны анық. Яғни, мемлекеттер пайда болғаннан бастап бірін-бірі күшпен, кейін саяси ойындар арқылы, одан келе білім-ғылым арқылы жаулап алу жүзеге асты. Осылайша әр дәуірде дамыған елдердің өзге

елдерге саяси ықпалынан басқа олардың білім-ғылымдағы жетістіктері де өзінің үстемдігін жүргізуге әсер еткені анық.

Мәселен, Александр Макендонскийдің, Шыңғысханның жаулап алуы, араб-мұсылман елдерінің ғылым-білім тұрғысынан үстемдігі және т.б. Саяси басымдылық пен мәдениеттің қарқынды дамуы көрші отырған, территориялық орналасу жағынан жақын елдерге ықпал етіп, білім-ғылым, мәдениеттің заманауи тұрғыда көрші елдерге трансформациялануына жол ашты.

Жаһандау үдерісінің элементтері осылайша георграфиялық орналасуы-на қарай іргелес бір елден екінші бір елге өтіп, отарлаушы үстемдік танытып отырған елдердің саяси құрылымы мен жүйесіне еріксіз және ерікті ене бастайды. Жер шарының георграфиялық аумағында ораналасқан елдер мен мемлекеттер арасында саяси, ғылыми тартыстар, мәдениетаралық диалогтар, қарама-қайшылықтар жаһандану үдерісінің жаңаша сипат алып дамуына ықпал етті.

Қазіргі таңда жаһандану жайында әр ғылым саласы бойынша саналуан анықтамалар мен түсініктер беруге болады. Жаһандану, ғаламдану, әлемдік ауқымдану, глобализация (ағылш. *Global* - әлемдік, дүниежүзілік, жалпы) – жаңа жалпыәлемдік саяси, экономикалық, мәдени және ақпараттық тұтастық құру үдерісі. «Жаһандану» терминін алғаш рет 1983 жылы «Harvard Business Review» журналында жарияланған «Нарықтың жаһандануы» деген мақаласында Гарвард бизнес мектебінің профессоры Теодор Левитт ұсынған болатын (Левитт, 1983). Алдымен, біз «жаһандану» ұғымының мән-жайына тоқталып өтсек «жаһандану» ағылшын тіліндегі «global» - «дүниежүзілік», «әлемдік» деген мағынаны білдіреді. Осы мағыналық тұрғыда жаһандану – біртұтас адамзаттық мәдениет қалыптастыру үдерісіне ілесу, бүкіл әлемді қамтыған өзгеріс-тердің жиынтығы деп те түсіндіріледі.

Зерттеушілер ғаламшардың жаһандануын экономикалық, ақпараттық-коммуникация-лық, мәдени, этникалық т.б. бірнеше бөліктерден тұратын өте күрделі үдеріс деп қарайды. Философ, ғалым А. Айталы «Жаһандануды бірыңғай тек жағымды құбылыс деуге болмайды. Глобализм, әлемнің тұтастығын, өзара тәуелділігін, өзара икемділігін санаға сіңіреді. Жаһандану мемлекеттер-дің экономикасына емес, адамдардың ішкі дүниесіне, ақыл-параса-тына, ұлттық болмысын билеуге дейін ықпал етуде» дейді (Айталы, 2000). Жаһанданудың ықпалы жөнінде ф.ғ.д., профессор Д. Ысқақұлы «... экономикасы дамыған Батыс-тың алдында жаңадан жанданып келе жатқан Азия, Африка, Латын Америка-сы елдері мәжбүрлікпен тізе бүгіп, ұлттық байлықтарынан, рухани құндылық-тарынан айрыла түсуде. Жер бетінде билік жүргіз-гісі келгендер бұл мақсатына тек қарудың күшімен жете алмастарына көздері жетіп, оған жаңа жол іздеп, оны тапқандай да болды. Ол жол – адамның миын, сана-сезімін жаулап алу арқылы бағындыру. Ал, сана-сезім дегеніміз – тіл, сол тіл арқылы қалыптасқан дүниетаным, әдет-ғұрып, салт-сана, мәдениет, білім-ғылым, бір сөзбен айтқан-да, адамның рухани өмірін қамтамасыз ететін компоненттер жиынтығы» деп анықтама береді. Саясаттанушы ғалым, профессор С. Борбасов

«Әлемдік жаһандану үрдістері жүздеген халықтардың этнос ретінде өздерінің ұлттық келбеттерін, дінін, реңкін, тілдерін сақтауына мүмкіндік бермейді. XXI ғасыр аз санды этностардың ассимиляциялануы, жоғалып кетуі процесі жылдамдайтын ғасыр болатын сынайы бар» деп тұжырымдайды (Борбасов, 2013).

Жаһандандық проблемеларды отандық зерттеуші А. Арыстанбекова «Бүгінгі өза-ра тәуелді әлемде жаһандану процесінен қорғану, қарсы тұру немесе онымен күресу мүмкін емес» дейді (Арыстанбекова, 2007). Вильнюс университетінің профессоры, педагогика ғылымдарының докторы Желвис Римантас жаһандану және постсоциалистік елдердегі білім беруді дамытудың өзекті мәселелері бойынша маңызды зерттеулер жүргізеді (Желвис, 2018). Автордың пікірінше, жаһандану қоғам өмірінің барлық салаларына, соның ішінде білімге де әсер ететін процесс және жаһандану білім беру жүйелерінің дивергенциясына немесе конвергенциясына әкелетіні туралы әртүрлі пікірлер бар. Негізгі зерттеу мәселесі: «біз бір-бірімізге жақындап келеміз бе, әлде білім беруді дамытудың әртүрлі траекториясын таңдаймыз ба?» (Желвис, 2020).

Жоғарыдағы жаһандану үдерсінің тарихи-философиялық қырларын тал-дау тұжырымдарынан адамзаттың әлемдік дамудан тыс қалуы мүмкін еместі-гіне көз жете түседі. Жоғары білімнің бірыңғай европалық жүйесі ретінде Болон процесінің құрылуы да осы жайтты нақтылай түсті. Бұл ретте оқытудың барлық деңгейінде білім мазмұнының қайта қаралып, технологияларының жаңғыртылуы, жаңа сапаға бағытталу мен нәтижеге қол жеткізудің бірден – бір жолы.

Қарастырып отырған мәселеміздің негізгі тақырыбы жаһандану жағдайында болашақ мамандық тандаудың маңызылығы. Бүгінгі қоғамдағы кәсіби бағдарға, мамандық тандауға деген көзқарас білім беру футурологиясына жаңаша назар аудартып отыр. Футурология (лат.futurum – болашақ + гр.logos – ілім) – кең мағынада адамзаттың болашағы туралы ілімдердің жиын тығы, тар мағынада — әлеуметтік процестердің келешегін қамтитын білімдер саласы (Кравченко, 2017). Болашақта қандай мамандықтарға сұраныс артады, қандай мамандықтар өндірістен, күнделікті қажетіліктен шығып қалады деген сұрақ мектеп бітіруші түлектер мен ата-аналар үшін көкейтесті тақырыптардың болары анық. Бұл қоғамдағы маңызды мәселеге Ғылым және Жоғарғы білім министрлігі ерекше мән беріп, арнайы сараптау жұмыстары жүргізілуде.

Жақын арада Ғылым және Жоғарғы білім министрлігі тарапынан форсайт мәселесі қолға алынып, оқушылар мен жастардың болашақ мамандық тандау тақырыбындағы сұрақтар жан-жақты зерттелуде. Форсайт бойынша алдағы уақытта қандай мамандықтар жойылады, қандай мамандықтар пайда болады, қандай мамандықтарға сұраныс азаяды деген мәселелер қарастырылған.

Форсайт (foresight) – бұл ғылыми әдіс-амал, белгілі бір үдерістің дамуына неше түрлі болжамдар жасап, ең тиімдісін тандап, оны әрі қарай іске асыруды жоспарлайтын технология деуге болады.

Қазіргі кезеңде қоғамдағы көп талқыланатын тақырыптардың бірі бола-

шақта қандай мамандықтар өзекті бола түседі деген мәселе. Мектеп бітіруші түлектердің мамандық таңдау мәселесі мектеп пен ата-анаға ғана қажетті мәсе-ле деп шектеуге болмайды. Баланың өмірі мен біліміне жауапты тұлғалар олардың болашақ мамандығына жауапты болады деген түсініктің аясыннан шығып, бұл бүгінгі қоғамның өзекті тақырыбы екенін ескеруіміз қажет.

Мамандық таңдау мен болашақ мамандықтар туралы мәселе педагогика-психология ғылымының зерттеу мәселесі болумен қатар экономика, социология ғылымдарыныңда көкейтесті тақырыбына айналып отыр. Жоғары оқу орындары студенттерінің кәсіби даярлығын қалыптастыруда В.А.Сластенин, Ш.Ә. Әбдіраман, В.В. Егеров, Г.А. Уманов, Ә.А. Байдалинова, Б.К. Момынбаев, Б. Әбдікәрімұлы, О.С. Сыздықов, т.б. кәсіптік жалпыға міндетті мемлекеттік білім стандарттарын жасаудың теориялық негіздері мен үдерістері туралы Т.Б. Әбенова, К.Ә. Дүйсенбаев, Е. Келдібеков Қазақстан Республи-касының білім саласындағы жоғары кәсіби білім беру жүйеін жетілдіру бағыттарын қалыптастыруда А.Е. Әбілқасымова, Ғ.К. Ділімбетова, Қ.К. Жанпейісова, А.Г. Қазмағанбетова, М.Ә. Құдайқұлов, К.Ө. Өстеміров т.б өз үлестерін қосты.

Жаһанданудың болжауға келмейтін бүгінгі жағдайында болашақта қандай мамандықтарға сұраныс арта түседі, педагогикалық мамандықтарға деген жастардың, қоғамның сұранысы қандай деңгейде деген мәселе аясында ізденіс жұмыстарын жасауға талпындық. Осы тақырыпқа қатысты ғылыми-теория-лық аспектілерді қарастырсақ шетелдік, отандық ғалымдар тарихтың әр кезең-дерінде уақыттың сұраныстарына сай өзіндік зерттеулер, тұжырымдар жаса-ған. Мысалы, кеңестік дәуірдегі жастарға кәсіби бағдар беру, болашақ маман-дық таңдау мәселесі сол уақыттың саяси ұстанымынан алшақ кете алмағанын көреміз (Геллазаускиен және т.б., 2018). Себебі өкіметтің мақсаты жұмысшылар мен шаруалардың социумын қалыптастыруды көздеді, соған орай қоғамда жаппай шаруалар мен жұмысшы даярлау бағытындағы кәсіби бағдар жұмыстары терең атқарылды. Мектеп бітіруші жастар жоғары оқу орнына түсу үшін екі жыл мал бағу, ауыл шаруа-шылықтарында қызмет, іскерге барып келу т.б. талаптарды орындағанда ЖОО түсуге жолдама берілді. Ал, жолдама алу ЖОО-на түсудің басты кепілдемесі болатын. Бұл саяси ойдың астарында жастарды еңбек етуге баулу, убарнизация үдерістерін тоқтату болды. Жоғары оқу орнына түсіп, білім алуды нақты мақсат еткен кейбір жастар болмаса, көбісі екі жылда ауылшаруашылық қыз-метіне үйренісіп, немесе отбасын құрып, нағыз жұмыскерге, шаруаға айналды. Жоғары кеңестің депутатығына, мемлекеттік наградаларға негізінен ауыл-шаруашылық қызметкерлері мен жұмысшылар тартылды. Жалпы қоғамда шаруа мен жұмыскерлердің жоғары имиджі пайда болды. Ел тәуелсіздігін алған жылдардан бері жастардың білім, ғылымға назар аударуына, мамандық таңдауына, әлеуметтік белсенділіктері мен азаматтық жауапкершіліктерінің артуына бағытталған түрлі бағдарламалар, арнайы шаралар жүзеге аса баста-ды. Бүгінгі таңда қоғамда көзқарас мүлдем өзгерген. Мамандық таңдауға жаһандық жағдай тікелей ықпал етіп, елдегі экономикалық-әлеуметтік, индустриялық-құрылымдық, ақпараттық-технологиялық дамуға

орай мамандық-тардың классификаторы толығып, өзгеріп отыруда. Жастар қалайтын, қоғамға қажет заманауи тренд болып тұрған мамандықтар күн өткен сайын айқындала түсуде (Шилова және т.б., 2011).

Материалдар мен әдістер

Зерттеу мәселесі бойынша жүргізілген эксперименттік жұмысымызды Ш. Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университеті алынып, «Педагогика және психология», «Бастауыш оқыту педагогикасымен әдістемесі» мамандығында оқитын студенттер, магистранттар, сондай-ақ, тақырыпқа қатысты көзқарастарын білу мақсатында студенттермен қатар педагогика саласындағы қызметкер-лерде, жалпы саны – 76 респондент қатысты (бақылау және тәжірибелік топқа 40 студент). Зерттеуге студенттер өз еркімен қатысты. Эксперименттік жұмыс үшін арнайы әдістер таңдалды: сауалнама, әңгімелесу, тест сұрақтары. Сауалнама респонденттердің (студенттердің) болашақ мамандығы туралы көзқарастары мен білімдерін анықтауға бағытталған. Сауалнама 7 проблемалық сұрақтан және 1 өзін-өзі бағалаудан, барлығы 8 сұрақтан тұрды.

1. «Форсайт» деген сөз нені білдіреді?
2. «Болашақта мамандықтар Атласы» туралы ақпарат алдыңыз ба?»
3. Болашақ мансабыңыз туралы ақпарат алдыңыз ба?
4. Мамандығыңызды қайта өзгерту мүмкіндігіңіз болса, қандай мамандықты таңдар едіңіз?
5. Педагог мамандарға қандай дағдылар жетіспейді?
6. Педагогикалық салада қандай психологиялық қасиеттерді дамыту керек?
7. Педагогика саласының мамандарын даярлауда алдағы уақытта қандай проблемаларды шешу қажет деп ойлайсыз?
8. Мамандықтарды оқытуда студенттерге қандай ресурстар ұсынылуы керек?

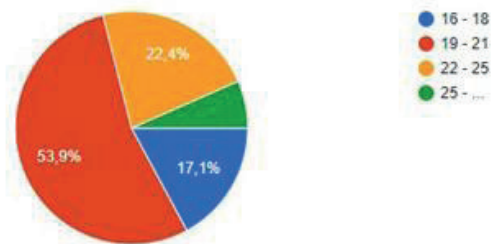
Нәтижелері

Осыған орай элеуметтану, психология, педагогикада ғылымында жиі қолданылатын сауалнама зерттеу әдісін пайдаландық. Осыған орай жүргізген сауалнамамыздың алдымен мынадай мақсаты мен міндеттерін анықтап алдық:

Жасыңыз?

76 ответов

Копировать

Сурет – 1. «Форсайт» деген сөз нені білдіреді? сауалының көрсеткіші

«Форсайт» деген сөз нені білдіреді? деген бірінші сауал бойынша қатысушылардың жауап көрсеткіштері. Біз осы нәтижелерден білімін жетілдіру мәселесін тереңдей ашып, өздеріне неғұрлым танымал деңгейде көрсетуді мақсат еттік.

Зерттеудің түрі: болашақта қандай мамандыққа деген сұраныстың арта-тындығын, жастар арасында педагогикалық бағыттағы білім беруге деген әлеуметтік көзқарасты, қоғамның пікірін білу болатын.

Осыған орай әлеуметтану, психология, педагогикада ғылымында жиі қолданылатын сауалнама зерттеу әдісін пайдаландық. Осыған орай жүргізген сауалнамамыздың алдымен мынадай мақсаты мен міндеттерін анықтап алдық:

Социологиялық анонимді сауалнама жүргізу әдісі және оны талдау мен сараптау бойынша құрылып, ал перспективасы: жарты жыл сайын осы сауалнамананы қайталап жүргізіп, жастардың болашақ мамандыққа көзқарасының динамикасын ашу болса, сауалнаманың барлығы – 8 сұрақ болып белгіленді.

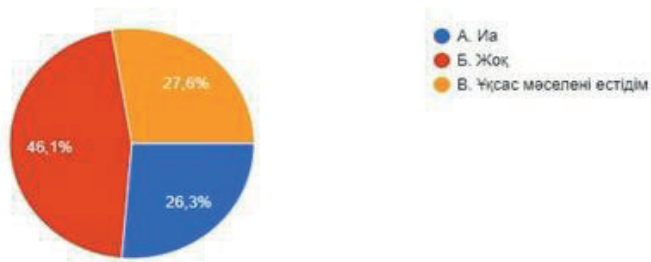
Біз сауалнаманы тек студенттерден ғана емес 25–35 жас аралығындағы жұмыс-керлерден де алдық. Сауалнамаға берілген жауапқа қарап мынадай қорытындыға келдік.

«Болашақта мамандықтар Атласы» туралы ақпарат алдыңыз ба?» деген сауал бойынша «жоқ» деп жауап бергендер 46 пайыз көрсеткішті құрап, 26 пайызы «иә» жауап берген.

2. Болашақтағы мамандықтар атыласы туралы ақпарат алдыңыз ба?

 Копировать

76 ответов

Сурет – 2. Болашақта мамандықтар Атласы» туралы ақпарат алдыңыз ба? сауалының көрсеткіші

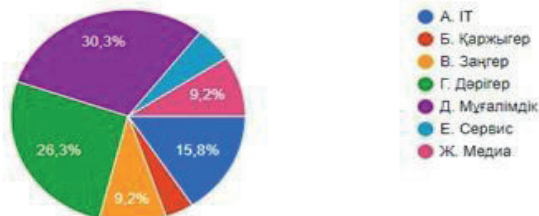
Осыдан-ақ біз қазіргі кезеңде «жаңа мамандық таңдау Атласы» деген ақпараттан бейхабар адамдардың біршама дәрежеде жоғары екендігін байқадық, сонымен қатар олардың көпшілігі жоғары білім алып жатырған азаматтар екен-дігін ескерсек, көрсеткіштің жоғары екендігін байқауға болады.

Егерде мамандығыңызды қайта өзгертуге мүмкіндік берсе қандай мамандықты таңдар едіңіз? – деген сауал бойынша респонденттер басым көпшілігі әлі де педагог мамандығын жоғары бағалайтындығын байқатты.

3. Егерде мамандығыңызды қайта өзгертуге мүмкіндік берсе қандай мамандықты таңдар едіңіз?

76 ответов

 Копировать

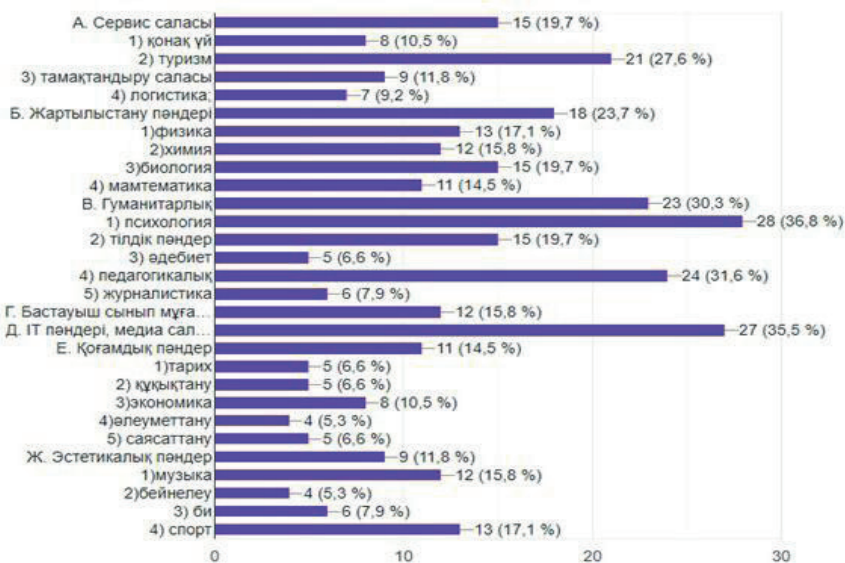

Сурет – 3. Мамандығыңызды қайта өзгерту мүмкіндігіңіз болса, қандай мамандықты таңдар едіңіз? сауалының көрсеткіші

Суретте берілгендей, жауап берушілердің көбі қоғамға қажетті педагог — мұғалімдік мамандығы 30,3 пайызы мен қатар дәрігерлік кәсіпті де жоғары орынға қойған, сауалнамаға қатысушылардың 26,3 пайызы дәрігерлікті таңдар едім деп жауап берген.

Қазіргі уақыттағы техинка, инновацияның қарқынды дамуы адамзат баласын таңқалдырып отыр. Тарихқа сәл көз жүгіртсек қолөнершілер одан кейін монофактура, шағын фабрикалар мен зауыттардың пайда болуы үдерісі бірнеше ғасырларға созылған болатын. Бүгінде әлемдегі технология туралы жаңалықтардың бірінен соң бірі пайда болуы ерекше құбылыс болып отыр (Менлибекова, 2001). Жастар арасында білімнің қай саласына құлшыныс артып отырғандығын анықтау мақсатында «Болашақта қай білім беру мен оқыту пәндері бойынша сұраныс арта түседі» деген сұраққа әрқилы жауаптар берілген. Сервис саласындағы оқу әрекетіне жастардың туризмге деген ынтасы жоғарылығы анықталды. Болашақта елімізде туризмге ерекше мән беріледі, әлемдік тренд-тердің қатарында туризм тұрғандығын негізге алынған деп болжамдауға болады. Гуманитарлық салада психология ғылымына деген сұраныс артады деген жауапты таңдаған. Осыдан 15–20 жыл бұрын көшілік «психология неге керек» деп бұл ғылымға скифтикалық тұрғыдан қарайтын еді. Бүгінгі күнде бұқара халық арасында психология ғылымына деген қызығушылық, қажеттілік артып бара жатыр, сауалнама барысында психологияның көп ұпай жинауы да ойымызды бекіте түсті. Жалпы сервис саласына кіретіндер: қонақ үй, туризм, тамақтандыру саласы және логистика болып табылады (Оразбаева, 2013).

Білім саласындағы трендтердің бірі – IT мен медиа десек артық айтқандық болмайды. Сауалнамаға қатысқандардың психология саласын 36 пайызы таңдаса, IT мен медиа саласын 35 пайыз респондеттер таңдаған (Ниязова, 2008).

Сурет – 4. Болашақта қандай білім беру мен оқыту пәндері бойынша сұраныс арта түседі? сауалының нәтижесі

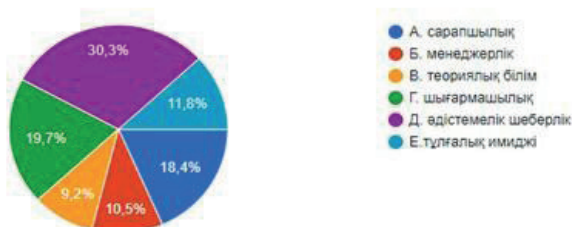
Сауалнамаға қатысқандардың пікірі бойынша қоғамдық пәндерге деген қызығушылықтар аса байқалмады. Эстетикалық пәндер ішінде спортқа көз-қарастың өте жағымдылығы көрінді.

Сауалнаманың келесі сұрағы «болашақ мұғалімдерді даярлау» мәселесіне арналды. «Педагогика саласының мамандарына қандай қабілеттер жетіспейді?» - деген сауалға жауап берген субъектілердің басым көпшілігі әдістемелік шеберлік жетіспейтінін меңзеген. Қатысушылардың 30 пайызынан астамы әдістемелік шеберлікті шындауды, 19 пайызы шығармашылық іс-әрекетті дамытуды, 18 пайызы сарапшылық қасиет жетілдіруді ұсынған.

5. Педагогика саласының мамандарына қандай қабілеттер жетіспейді?

76 ответов

Копировать

Сурет – 5. Педагогика саласының мамандарына қандай қабілеттер жетіспейді? сауалының нәтижесі

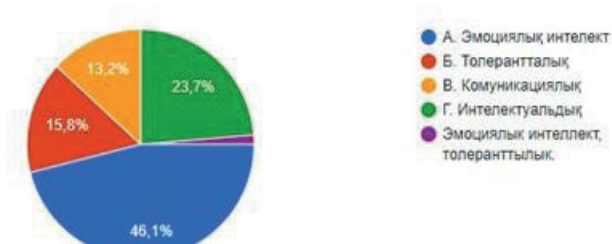
Білім беру саласының мамандары қандай заманауи қасиеттерді игеріп, өзектендіруі қажет деген мақсатта «Педагогикалық саладағы қандай психоло-

гиялық қасиеттерді дамыту керек?», - деп қойылған сауалға жауап берушілердің жартысына жуығы 46 пайызы эмоцияналдық интеллект деп жауап берген. Шын мәнінде үлкенді, кішілі әртүрлі аудиториядарда сөз сөйлетін тұлғалардың бойында эмоцияналдық интеллектінің болуы шарт деп есептейміз.

6. Педагогикалық саладағы мамандарға қандай психологиялық қасиеттерді дамыту керек?

 Копировать

76 ответов

Сурет – 6. Педагогикалық саладағы қандай психологиялық қасиеттерді дамыту керек? сауалының көрсеткіші

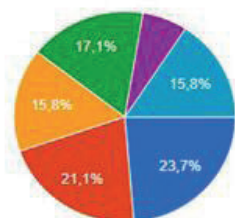
Әсіресе, қазіргі кезеңде әлеуметтік желілер арқылы халыққа кеңінен танымал болған тұлғалардың тренингтерінде эмоцияналды интеллект жайында көбірек айтылады. Бүгінгі білім алушылар ЖОО-да дәріс оқитын дәріскерлер мен жоғары сыныптарда қызмет атқаратын мұғалімдерден эмоцияны қалайды, жалпы қоғамның эмоцияналды интеллектіге зәрулігі көрініс тапты. Біз бұны білім алушылар мен оқытушылар арасындағы, адамдардың қарым-қатынасы арасындағы нәтижелі, тиімді байланыс орнататын жағымды энергиялар жиынтығы деп тұжырымдадық.

ЖОО-да жыл сайын мамандар даярлау мәселесіне ерекше көңіл бөлініп, білім беру бағдарламалары жетілдіріп келеді. Жоғары оқу орындарының техникалық базасы бұрынғы кезеңмен салыстырғанда әлдеқайда сапасы, саны жағынан да артты. Дейтұрғынмен зерттеу тақырыбымыз болашақ педагогтарды даярлау мәселесіне арналғандықтан «Болашақта педагогика саласының мамандарын даярлауда қандай мәселеге мән берілуі қажет деп ойлайсыз» деген сауал қою маңызды деп санадық. Қатысушылардың 23,7 пайызынан астамы ЖОО-да білім беру бағдарламасын жетілдіруді қажет деп санаса, 21,1 пайызы ЖОО-да практикалық дағдыларды дамытуға басымдылық беру керек деп есептейді.

7. Болашақта педагогика саласының мамандарын даярлауда қандай мәселеге мән берілуі қажет деп ойлайсыз?

 Копировать

76 ответов

- А. ЖОО оқу бағдарламасын жетілдіруі
- Б. ЖОО-да практикалық дағдыларды дамытуға басымдылық беру (сағатт...
- В. ЖОО-да оқытушыларды заманауи технологиялар негізінде қайта даяр...
- Г. Бұрынғы ескі жүйеден мүлдем арылу;
- Д. Ұлттық білім беру технологиясын құру;
- Е. ЖОО-да ақпараттық технологияме...

Сурет – 7. Болашақта педагогика саласының мамандарын даярлауда қандай мәселеге мән берілуі қажет деп ойлайсыз? сауалының көрсеткіші

Жоғарыдағы қойылған сауалдың логикалық жалғасы ретінде «Педагогикалық мамандықтардағы білім алушыларды қандай ресурстармен қамтамасыз ету қажет?» деген сұраққа қатысушылардың 23,7 пайызы жаңа оқыту технологиясымен қамтамасыз ету керек деп ойлайды. Және жоғары оқу орындағы лабораториялық аудиторияларды молайтуды ұсынады. Жоғары оқу орындарда компьютерлік кабинеттер жеткілікті деңгейде болуы, сонымен қатар қазіргі техниканың тез өзгеруіне байланысты жиі жаңартуды қажет ететіндігі ескеріледі.

8. Педагогикалық мамандықтардағы білім алушыларды қандай ресурстармен қамтамасыз ету қажет?

 Копировать

76 ответов

- А. ЖОО-да жаңа сападағы оқулықтармен
- Б. ЖОО-рын (лабораториялық, компьютерлік аудиториялар т.б.) техникалық базамен
- В. Әдістемелік құралдармен
- Г. Практик оқытушылармен
- Д. Жаңа оқыту технологиясымен
- Е. Шет елдік кадрлармен

Сурет – 8. «Педагогикалық мамандықтардағы білім алушыларды қандай ресурстармен қамтамасыз ету қажет?» сауалнаманың көрсеткіші

Дүниежүзінде, тіпті өркениетті елдерде де болашақтағы білім беруді ғылыми тұрғыда болжаумен айналысатын арнайы «футурология» саласын жетілдіріп, болашақтағы жастардың білім алуын зерттеу, қажетті мамандықтар треокториясын дайындау көрсеткіштерін жоғарлату қажет.

Талқылау

Жүргізілген әлеуметтік сауалнама нәтижесі бойынша анықталды:

1. Жастарға болашақ мамандық таңдауда ғылымға негізделген кәсіби бағдар беру керектігі;

2. Педагогикалық мамандыққа сұраныс уақыт талабынан қалмайтыны;

3. ЖОО-ның білім беру бағдарламасын жетілдіру қажет екендігі;

4. Практикалық дағдыларды дамытуға басымдық беру керектігі;

5. Білім беру орындарында педагогтардың эмоционалды интеллектісін жетілдіру керектігі анықтады (Меренков, 2009).

ЖОО болашақ педагог мамандарды жаһандық талаптарға сай дайындауға деген қоғамдық сұраныс пен оған негіз болатын теориялық, әдістемелік тұғырлардың айқындалмауы арасындағы арасындағы қарама-қайшылықтар бар екендігін көрсетеді.

Сондықтан бүгінгі таңда мамандықтардың маңызы мен қажеттілігі туралы ақпарат көп болғанмен болашағы бар мамандықты таңдап, оқу орнына түсу мектеп біті-руші түлектер мен кеңес беруші ата-аналар үшін жеңіл болып отырған жоқ. Педагогикалық тұрғыдан алғанда әрбір түлектің жеке қабілеттері мен бойын-да қалыптасқан білім қорына қарай мамандық таңдауға кеңес беруде үлкен жауапкершілік пен психологиялық объективтілікті қажет етеді.

Жаһанданудың кең етек алуына орай әлемдегі кәсіби мамандықтар жүйесі жаңарып, ғылыми -техниканың даму тенденциясына қарай өзгеріп, бұрын болмаған мамандықтар пайда болып, ветагендік қажеттіліктерден тыс қалған кәсіби мамандықтар арихизм сөздерге айналу мүмкіндігі туындауда.

Педагогика ғылымының аясында кәсіби білім беру үдерісін зерттеген көптеген еңбектер өз уақытында құнды идеяларымен, тұжырымдарымен ғылымға үлестерін қосып, бағаларын алды. Бұрынғы кеңестік жүйе параметрі, тәуелсіздік жылдардағы заман талабына сай өлшем деңгейімен зерттелген еңбектер боласа да, әлі де теориялық аспекті бойынша бізге әдіснамалық негіз ретінде қолданыста екенін жоққа шығаруға болмайды. Болашақ жеткіншектерге мамандықтың маңыз түсіндіру, студенттерді кәсіби даярлау, жайында көптеген ғалымдардың еңбектерін атап өтуге болады.

Бүгінгі жаһандану заңдылығына сай әлемдегі кәсіптік еңбек нарығы конъюнктура-сының үнемі өзгеріп тұратыны адамдардың білімі мен дағдыларының жаңарып, толықтырылып тұруын талап етеді. Жаһандану, өнеркәсіп құрылымының өзгеруі, жұмыссыздықтың өсуі үкіметтің халық-ты жұмыспен қамту саясатын мейлінше белсенді жүргізуді және адамның кәсіби күзiреттiлiгiнiң дамуын қаржыландыруды жетiлдiрудi, дамытуды қажет етедi. Білім қоғамның, экономиканың дамуының, адамдардың белсенді өмір сүруінің, азаматтық ұстанымдарын танытатын маңызды құрал болғандықтан, қоғамның әлеуметтік тұрғыда орнықты дамуына ықпал етеді.

Қорытынды

Қай салада болмасын кәсіби біліктілігі жоғары, әлеуметтік ой-өрісі кең, ортаға икемді әрі іскерлігін, белсенділігін көрсете алатын бәсекелестікке қабілетті маман қажеттілігі айқындала түсуде. Негізі біздің мақаламыздың ұстанымы болашақта қандай мамандыққа деген сұраныстың артатындығын,

жастар арасында педагогикалық бағыттағы білім беруге деген әлеуметтік көзқарасты, қоғамның пікірін білу болатын.

Сонымен қатар, қоғамдағы қарқынды интеграциялық өзгерістерді есепке ала отырып, жаһандану жағдайында болашақ мамандық таңдау мәселесінде мынадай ұсыныстар берілді:

- Өркениеттік жағдайларға байланысты заманауи білім берудің мазмұнын түсіну және болашақ мамандарды жаһандық идеяларға даярлаудың ғылыми-тәжірибелік жүйесін дамыту;

- Білім беру бағдарламалының кәсіби ерекшеліктеріне орай жаһандану аспектілерін қамтитын қосымша зерттеулер жобаларын, курстар мен технологияларды жетілдіру;

- Білім беру мекемелерінің оқу-тәрбие процесінде жастардың өзін-өзі дамытуға, шығармашылық қабілетін арттыруға ықпал ететін іс-әрекеттерге баулу қажет.

ӘДЕБИЕТТЕР

Айталы А. (2000). Ұлттану: оқу құралы. Ұлттандыру, Оқу құралы. — Алматы. Арыс, — 226.
Алексашина И.Ю. (1995). Жаһандық білім: — Санкт-Петербургтің идеялары, тұжырымдамалары, перспективалары, — 144–145.

Арыстанбекова А. (2007). Жаһандану. — Алматы, — 294–295.

Билюк Е.Г., Круглова Н.С. (2014). Әр оқушы үшін сәттілік жағдайын жасау. Халықаралық эксперименттік білім журналы. — № 7(2), — 67–68.

Борбасов С. (2013). «Қазақстандық ұлт» туралы. «sarap.kz» порталы. 13.12.2013.

Геллазаускиен К., Огиен Д. Ламанаускас В. (2018). Жалпы білім беретін мектептердегі студенттердің мансаптық білімі: Практикалық іске асыру, проблемалар және жетілдіру мүмкіндіктері. Балтиялық мансаптық Білім және менеджмент журналы. — №6(1), — 15–29. — <https://doi.org/10.33225/bjsem/18.6.15>

Зелвис Р. (2018). Постсоциалистік елдердегі жаһандану және білім берудің дамуы. Білім ғылымдары журналы. — №4 (57), — 11–17.

Зелвис Р. (2020). Постсоциалистік елдегі жоғары білімнің глокализациясы: — Литва Ісі. Білім беру саласындағы зерттеулер, — 3. — 277–302. — <https://doi.org/10.17323/1814-9545-2020-3-277-302>.

Кравченко А.И. (2017). Социологиялық құбылыс ретінде мамандық таңдау. — *Мәскеу университетінің хабаршысы. 18 Серия: Әлеуметтану және саясаттану*. — № 23 (1). — 49–68.

Левитт Т. (1983). Нарықтардың жаһандануы. — Гарвард бизнесіне шолу, 1983. — <https://hbr.org/1983/05/the-naryk-tar-dy-n-jah-anda-nu-y>.

Менлибекова Г.Ж. (2001). Әлеуметтік құзыреттілік, мәні, құрылымы, мазмұны. — Қазақстанның жоғары мектебі. — №4–5. — 153–159.

Меренков А.В. (2009). Оқушы жастардың кәсіби бағдарларын қалыптастырудың ерекшеліктері мен мәселелері. — Университетті басқару: тәжірибе және талдау. — № 6, — 31–37.

Ниязова Г.Ж. (2008). Ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалану - кәсіптік білім мамандығы студенттерінің кәсіби құзырлығын қалып-тастырудың маңызды элементі: дис. пед. ғыл. канд. Алматы. — 121–122.

Оразбаева К.О. (2013). Жаһандану – педагогика ғылымының даму факторы ретінде. Абай атындағы ҚазҰПУ «Хабаршысы». — Алматы. — №3(39), — 191–195.

Шилова М.И., Кашапова Н.В. (2011). Жоғары сынып оқушыларының еңбек саласын таңдауына кәсіби сынамалардың әсері. — *Забайкалье мемлекеттік университетінің ғалымдары. Серия: Педагогика және психология*. — № 5. — 52–57.

REFERENCES

- Aitaly A. (2000). National studies: a training manual. [Nationalization: Study Guide]. — Almaty: Arys, — 226.
- Aleksashina I.Yu. (1995). Global education: ideas, concepts, prospects of St. Petersburg, — 144–145.
- Arystanbekova A. (2007). Globalization. — Almaty, — 294–295.
- Bilyuk E.G., Kruglova N.S. (2014). Creating a success situation for each student. *International Journal of Experimental Education*. — № 7(2), — 67–68.
- Borbasov S. (2013). — About the "Kazakh nation". "sarap.kz" portal. — 13.12.2013.
- Gelazauskienė K., Augienė D., Lamanaukas V. (2018). *Students' career education in general education schools: Practical implementation, problems and improvement possibilities*. *Baltic Journal of Career Education and Management*. — № 6 (1). — 15–29. — <https://doi.org/10.33225/bjcem/18.6.15>.
- Zelvys R. (2018). Globalization and Development of Education in Post-Socialist Countries. — *Journal of Educational Sciences*. — №4 (57), — 11–17.
- Zelvys R. (2020). Globalization of Higher Education In a Post-Socialist Country: The Case of Lithuania//*Educational Studies*. — №3. — 277–302. — <https://doi.org/10.17323/1814-9545-2020-3-277-302>.
- Kravchenko A.I. (2017). Choosing a profession as a sociological phenomenon. *Bulletin of the Moscow University. Series 18: Sociology and Political Science*. — № 23 (1), — 49–68.
- Levitt T. (1983). Globalizaciya rynkov (Globalization of Markets). — *Harvard Business Review*, 1983. — <https://hbr.org/1983/05/the-globalization-of-markets>.
- Menlibekova G.J. (2001). Social competence, essence, structure, content // Higher School of Kazakhstan. — №4–5. — 153–159.
- Merenkov A.V. (2009). Features and problems of formation of professional orientations of students. *University management: practice and analysis*. — № 6, — 31–37.
- Niyazova G.Zh. (2008). The use of information and Communication Technologies is an important element of the formation of professional competence of students of the specialty of vocational education: dis. ped. science. kand. — Almaty. — 121–122.
- Orazbayeva K.O. (2013). Globalization as a factor in the development of pedagogical science. *"Bulletin" of Abai Kaznpu*. — Almaty. — №3(39), — 191–195.
- Shilova M.I., Kashapova N.V. (2011). The influence of professional tests on the choice of high school students in the field of work. *Scientific notes of the Trans-Baikal State University. Series: Pedagogy and Psychology*. — № 5. — 52–57.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

А.И. Әзімбаев, М.А. Созер, С.Ж. Ибадуллаева ИНТЕГРАТИВТІ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ БОЛАШАҚ БИОЛОГ ТАНЫМЫН КЕҢЕЙТУДЕГІ МАҢЫЗЫ.....	7
А. Асанова, Д. Абыкенова, Ж. Аубакирова, Р. Агавелян, Ж. Копеев УЧИТЕЛЬ ИНФОРМАТИКИ В ИНКЛЮЗИВНЫХ КЛАССАХ: ВОСПРИЯТИЕ ВЛИЯНИЯ ШКОЛЬНОЙ ИНФОРМАТИКИ НА РАЗВИТИЕ УЧЕНИКОВ С МЕНТАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ.....	21
У. Баймаханова, Н. Албытова, Д. Нургалиева, Р.Ж. Мрзабаева ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҮДЕРІСТЕГІ СТРЕСТІ БАСҚАРУ КӘСІБИ ҚАЖУДЫҢ ПРОФИЛАКТИКАСЫ РЕТІНДЕ.....	36
Е. Досымов, Eser Selda, М. Нуризинова, Е. Еділбаев, Б. Асанбек МЕХАНИКА КУРСЫН ОҚЫТУДА ЦИФРЛЫҚ РЕСУРСТАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	48
Г.Т. Жақұпова, Д.С. Байгунаков, А.Б. Сақұлова ЗЕРТТЕУ УНИВЕРСИТЕТІНДЕГІ САПА МӘДЕНИЕТІНІҢ МОДЕЛІ.....	63
Б.К. Жарменова, Н.Д. Андреева, Ш.Ш. Хамзина, Г.М. Маханова ЖОО-ДА БИОЛОГИЯ МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЯРЛАУДА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ.....	74
И.Ә. Жубанқұзова, Г.А. Сугуржанова БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ ДАЙЫНДАУДА ФИЗИКА МЕН АҚПАРАТТЫҚ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ПӘНДЕРІН КІРІКТІРІЛІП ОҚЫТУ НЕГІЗДЕРІ.....	89
М.Н. Ибрагимова, Н.А. Тасилова, А.А. Садығожа, П.Н. Нұскабай ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АУМАҒЫНДАҒЫ ЭТНИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕР ӘМІР ТЕМІР МЕН ТЕМІР ӘУЛЕТІ ЕҢБЕКТЕРІНДЕ.....	100
А.К. Игбаева, А.С. Омарханова, Н.К. Ақитпаева, А.Қ. Қозыбаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖОҒАРЫ ОҚУ ЖҮЙЕСІНДЕ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТТІ ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	124
А. Исаев, Юджел Гелишли, А. Рахымжанов БОЛАШАҚ ЖАТТЫҚТЫРУШЫ-ОҚЫТУШЫЛАРДЫҢ БАҚЫЛАУШЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ.....	137
Г.К. Исмаилова, Г.Б. Григорьева, К.Е. Хасенова, А.Ж. Турикпенова, Г.Т. Дарменова ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ БОЙЫНША ӘДІСТЕМЕЛІК ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ (ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ ҮЛГІСІ НЕГІЗІНДЕ).....	152
М. Каваклы, Ж.И. Исаева, И. Дурмаз ТҰЛҒАНЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТЫҚ БАҒДАРЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРА ОТЫРЫП ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	167
А.Д. Калимова, Б.А. Жекибаева БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ КІРІКТІРІЛГЕН ОҚЫТУҒА БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ ДАЙЫНДАУДЫҢ ҚҰРАМДАС БӨЛІКТЕРІ.....	183
А.Х. Қасымова, А.Б. Мешова, А.М. Бисенғалиева, Г.К. Кажғалиева, И.М. Бапиев ОҚЫТУШЫНЫҢ ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ.....	196
Г. Клычниязова АЙТЫЛЫМҒА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘСІЛДЕР: САНДЫҚ ӨЛШЕМДЕР МЕН ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ТҮСІНІКТЕРДІ МӘТІНДІК ОҚЫТУҒА БІРІКТІРУ.....	210
Б.У. Қуанбаева, Г.К. Жусупқалиева, М.Е. Рахметов, А.Ж. Иярова, Р. Schmidt ФИЗИКАЛЫҚ ИНТЕРАКТИВТІ КОМПЬЮТЕРЛІК МОДЕЛЬДЕРДІҢ ЗАМАНАУИ МЕКТЕПТЕ ОНЛАЙН ОҚЫТУДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	222

Р.С. Мырзаев, А.Ж. Сейтмуратов, Қ. Қанибайқызы, А.Ә. Ибраева, А.А. Куралбаева, П.Н. Нускабай IT БАҒЫТЫНДАҒЫ БАКАЛАВРЛАРДЫ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ДАЯРЛАУЫНЫҢ КӘСІБИ БАҒЫТЫ.....	234
Г.К. Нуртаева, В.О. Абдрасилова, Р.Р. Жумабекова, Г.Е. Байдуллаева «ҚАН АЙНАЛУ ЖҮЙЕСІНІҢ БИОФИЗИКАСЫ» ТАҚЫРЫБЫНА СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗІНДІК ДАЙЫНДАЛУ РӨЛІ.....	249
Б.Д. Оразов, Ж.К. Сыдықова, Ф.Д. Наметқұлова, Е.Б. Тасболат ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА БОЛАШАҚ ФИЗИКА МҰҒАЛІМДЕРІН ДАЯРЛАУ.....	264
М.Н. Оспанбекова, С.Ж. Турикпенова, Р.К. Измагамбетова, П.Қ. Ертаева, К.Ш. Темирханова БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ӨЗГЕРІСТЕРДІ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ: МҰМКІНДІКТЕР МЕН ОЙЛАР.....	279
Н. Оспанова, Н. Токжигитова, Г. Джарасова, Дж. Караджа, А. Садықова ГЕЙМИФИКАЦИЯ ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ НЕГІЗІНДЕ ЖАСЫРЫН БАҒАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	293
А. Садвақасова, А. Докуз, Ф. Қылышбек ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНЫҢ БОЛАШАҚ ИНФОРМАТИКА МҰҒАЛІМДЕРІНЕ ЗАТТАР ИНТЕРНЕТІН ОҚЫТУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫН ЗЕРТТЕУ.....	307
А.Т. Самитова, Г.Т. Карабалаева, К.Р. Калкеева БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚТЫ ТАҢДАУДАҒЫ КӘСІБИ БАҒДАРЛАУДЫҢ РӨЛІ.....	321
Ш. Сапарбайқызы, У.Т. Туленова, Ж.А. Таджибаева, Р. Керімбаева, М.Е. Ақмамбетова ЖАҒАҢДАНУ ЖАҒДАЙЫНДА БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚ ТАҢДАУДЫҢ МАҢЫЗЫ.....	331
Б.А. Сенгербекова, Э.У. Бижигитова, А.О. Досимова, А.Қ. Айтжанова, Г.Г. Зиябекова ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ АҒЫЛШЫН ТІЛІ МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІ.....	348

ЭКОНОМИКА

С.Н. Алпысбаева, Н.Н. Жанақова, Е.И. Тауенов, А.И. Тазабеков ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ФИСКАЛДЫҚ ШОҒЫРЛАНДЫРУ САЯСАТЫ: ІСКЕ АСЫРУ БАСЫМДЫҚТАРЫ.....	357
Э.С. Балапанова, А.Т. Исаева, Д.О. Оналтаев, Ж.П. Смаилова, Р.Е. Сағындықова ИМПОРТТЫ АЛМАСТЫРУ ЭКОНОМИКАНЫҢ ДАМУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ.....	373
А.С. Джанегизова, Д.Ә. Әмержанова, Г.М. Мухамедиева, Л.Г. Кирбасова, А.Е. Ақбаева ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУДІ ЦИФРЛАНДЫРУ: ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	386
Н.Е. Есенжолов, А.Б. Кошербаева, Е.С. Қылбаев, С.Т. Қарғабаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЯСАТТЫ ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК МЕДИАНЫҢ РӨЛІ.....	401
Ж.Е. Есильбаева, С.К. Наурызбеков, Д.С. Тенизбаева ҚАРЖЫ ДЕЛДАЛДАРЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІ ТӘУЕКЕЛДЕРІНІҢ АУДИТІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА БАСҚАРУ.....	416
Г.Г. Джамалова, Г.У. Хаджиева ҚАЗАҚСТАННЫҢ КӨЛІК-ЛОГИСТИКАЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМЫ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ ДАМУ ӘЛЕУЕТІ.....	429
Н.Б. Жарқынбаева, Б. Вольф МИКРОДЕНГЕЙДЕГІ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖҮЙЕЛЕРДЕ ЖОБАЛЫҚ ТОПТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ПРИНЦИПТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ.....	451
Ж. Жұман, Ду Бинхан, Ә.В. Хамзаева ҚАЗАҚСТАННЫҢ МҰНАЙ-ГАЗ САЛАСЫНЫҢ ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ.....	470

Г.К. Искакова, С.Т. Абилдаев, Б. Қуаншалиев, А.М. Жантаева, Е.С. Байтиленова ҚАЗАҚСТАННЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ӨНІМІНІҢ ҚЫТАЙҒА ЭКСПОРТЫ: ӨЗАРА ТОЛЫҚТЫРУ ИНДЕКСІ НЕГІЗІНДЕ ТАЛДАУ.....	486
М.А. Қанабекова, А.Ж. Құрманғасева, С.Н. Абиева ҚР МЕМЛЕКЕТТІК БЮДЖЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ.....	507
Ж.Ж. Кенжебай, Г.К. Мусаева, Б.К. Нұрмағанбетова, А.А. Махфудз ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДӘЛІЗДЕРДІҢ ТРАНЗИТТІК ӘЛЕУЕТІН АРТТЫРУ ҮШІН КӨЛІК-ЛОГИСТИКАЛЫҚ ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫ ОҢТАЙЛАНДЫРУ.....	520
А.Т. Көкенова, А.Р. Шалбаева, С.С. Таменова, Г.Н. Агабекова, Л.И. Жазылбек ТҰРАҚТЫ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ЖАҒАНДЫҚ БАСҚАРУ: МЕМЛЕКЕТАРАЛЫҚ ДЕҢГЕЙДЕГІ ПРАКТИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ.....	534
С.А. Нахипбекова, С.С. Ыдырыс, А.А. Құлбаева, М.А. Құлбаева, А.А. Сапарова АҚЫЛДЫ ҚАЛА ҚҰРУДЫҢ ТҮРҒЫНДАРДЫҢ ТҰРАҚТЫ ӨМІР СҰРУ ДЕҢГЕЙІН ЖАҚСARTУҒА ӨСЕРІ.....	557
Ю.О. Ничкасова, К.Ж. Садвокасова, А.К. Алпысбаева ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАРЖЫ НАРЫҒЫН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ.....	568
Н. Нурмухаметов, Ж. Булхаирова, А. Ахметова, Э. Белоусова, Г. Саймағамбетова ЗИЯТКЕРЛІК КАПИТАЛДЫ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ИНТЕГРАЦИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДА.....	585
Ж.Т. Рахымова, Н.Х. Маулина, А.Ж. Сугурова, А.К. Ақпанов ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ МЕНЕДЖМЕНТ ӨДІСТЕРІН ЖЕТІЛДІРУГЕ ӨСЕРІ.....	602
Б.С. Өтеғұлова, С.Ф. Мәжитов, А. Толымбек, М.Д. Уалтаев, Д.Сайн Әмир ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ИНТЕНСИВТІ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ КӘСІПОРЫНДАРДЫ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ КЕДЕРГІЛЕРІ.....	611
К. Халмурзаева, А. Тағай, Ж. Жұман, А. Хамзаева, К. Сыздыкова ӘЛЕМДІК КРАУДФАНДИНГ НАРЫҒЫН САЛЫСТЫРМАЛЫ ТАЛДАУ: ТӘЖІРИБЕ, ӨДІСТЕМЕ ЖӘНЕ ЗЕРТТЕУЛЕР.....	627
А. Шаримхан, Г.Н. Аппақова, Б.Х. Айдосова, Ғ.Е. Керімбек ҚАЗАҚСТАНДА САЛЫҚТЫҚ КОНСАЛТИНГТІ ДАМУ ТҰЖЫРЫМДАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ ЖАҒАНДЫҚ БАСҚАРУ: МЕМЛЕКЕТАРАЛЫҚ ДЕҢГЕЙДЕГІ ПРАКТИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕ.....	648
Юйци Мэн, Р.К. Ниязбекова, С.А. Илашева, Д.Д. Әліпбаев, Г.А. Қадырова ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МҰНАЙ ӨНДІРУ САЛАСЫН ДАМУЫНЫҢ ҚАЗІРГІ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ БОЛАШАҚ БАҒЫТТАРЫ.....	660

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

А.И. Азимбай, М.А. Созер, С.Ж. Ибадуллаева ВАЖНОСТЬ ИНТЕГРАТИВНОЙ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ РАСШИРЕНИЯ ПОЗНАНИЯ БУДУЩЕГО БИОЛОГА.....	7
А. Асанова, Д. Абыкенова, Ж. Аубакирова, Р. Агавелян, Ж. Копеев УЧИТЕЛЬ ИНФОРМАТИКИ В ИНКЛЮЗИВНЫХ КЛАССАХ: ВОСПРИЯТИЕ ВЛИЯНИЯ ШКОЛЬНОЙ ИНФОРМАТИКИ НА РАЗВИТИЕ УЧЕНИКОВ С МЕНТАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ.....	21
У. Баймаханова, Н. Албытова, Д. Нургалиева, Р.Ж. Мрзабаева УПРАВЛЕНИЕ СТРЕССОМ В СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ КАК ПРОФИЛАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ.....	36
Е. Досымов, Есер Селда, М. Нуризинова, Е. Едилбаев, Б. Асанбек ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ РЕСУРСОВ В ПРЕПОДАВАНИИ КУРСА МЕХАНИКИ.....	48
Г.Т. Жакупова, Д.С. Байгунаков, А.Б. Сакулова МОДЕЛЬ КУЛЬТУРЫ КАЧЕСТВА В ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ.....	63
Б.К. Жарменова, Н.Д. Андреева, Ш.Ш. Хамзина, Г.М. Маханова ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЕЙ БИОЛОГИИ В ВУЗЕ.....	74
И.А. Жубанкузова, Г.А. Сугуржанова ОСНОВЫ ИНТЕГРИРОВАННОГО ПРЕПОДАВАНИЯ ПРЕДМЕТОВ ФИЗИКИ И ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ.....	89
М.Н. Ибрагимова, Н.А. Тасилова, А.А. Садыгожа, П.Н. Нускабай ЭТНИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ НА ТЕРРИТОРИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В ТРУДАХ АМИРА ТЕМУРА И ТЕМУРИДОВ.....	100
А.К. Игибаева, А.С. Омарханова, Н.К. Акиптаева, А.К. Козыбаева ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	124
А. Исаев, Гелишли Юджел, А. Рахимжанов ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОНТРОЛИРУЮЩИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ТРЕНЕРОВ-ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ.....	137
Г.К. Исмаилова, Г.Б. Григорьева, К.Е. Хасенова, А.Ж. Турикпенова, Г.Т. Дарменова ОРГАНИЗАЦИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ ПО РАЗВИТИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ДЛЯ УЧИТЕЛЕЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ (НА ПРИМЕРЕ РАЗВИТИЯ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ).....	152
М. Каваклы, Ж.И. Исаева, И. Дурмаз ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ КАЗАХСКОМУ ЯЗЫКУ С ФОРМИРОВАНИЕМ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ ЛИЧНОСТИ.....	167
А.Д. Калимова, Б.А. Жекибаева КОМПОНЕНТЫ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ИНТЕГРИРОВАННОМУ ОБУЧЕНИЮ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ.....	183
А.Х. Касымова, А.Б. Медешова, А.М. Бисенгалиева, Г.К. Кажгалиева, И.М. Бапиев КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕДАГОГА ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ.....	196
Г. Клычниязова ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОИЗНОШЕНИЮ: ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ ИЗМЕРЕНИЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ИНСАЙТОВ В ТЕКСТОВОМ ОБУЧЕНИИ.....	210
Б.У. Куанбаева, Г.К. Жусупкалиева, М.Е. Рахметов, А.Ж. Иярова, Р. Schmidt ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИЗИЧЕСКИХ ИНТЕРАКТИВНЫХ КОМПЬЮТЕРНЫХ МОДЕЛЕЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ОНЛАЙН-ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЕ.....	222

Р.С. Мырзаев, А.Ж. Сейтмуратов, К. Канибайкызы, А.А. Ибраева, А.А. Куралбаева, П.Н. Нускабай ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БАКАЛАВРОВ IT НАПРАВЛЕНИЙ.....	234
Г.К. Нуртаева, В.О. Абдрасилова, Р.Р. Жумабекова, Г.Е. Байдуллаева РОЛЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ПО ТЕМЕ «БИОФИЗИКА СИСТЕМЫ КРОВООБРАЩЕНИЯ».....	249
Б.Д. Оразов, Ж.К. Сыдыкова, Ф.Д. Наметкулова, Е.Б. Тасболат ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИКИ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ВУЗАХ.....	264
М.Н. Оспанбекова, С.Ж. Турикпенова, Р.К. Измагамбетова, П.К. Ертаева, К.Ш. Темирханова ИНТЕГРАЦИЯ ИЗМЕНЕНИЙ В НАЧАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ВОЗМОЖНОСТИ И СООБРАЖЕНИЯ.....	279
Н. Оспанова, Н. Токжигитова, Г. Джарасова, Дж. Караджа, А. Садыкова МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ СКРЫТОГО ОЦЕНИВАНИЯ НА ОСНОВЕ ЭЛЕМЕНТОВ ГЕЙМИФИКАЦИИ.....	293
А. Садвакасова, А. Докуз, Ф. Кылышбек ИССЛЕДОВАНИЕ ТЕКУЩЕЙ СИТУАЦИИ С ОБУЧЕНИЕМ ИНТЕРНЕТУ ВЕЩЕЙ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИНФОРМАТИКИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТА.....	307
А.Т. Самитова, Г.Т. Карабалаева, К.Р. Калкеева РОЛЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ В ВЫБОРЕ В БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИИ.....	321
Ш. Сапарбайкызы, У.Т. Туленова, Ж.А. Таджикибаева, Р. Керимбаева, М.Е. Акмамбетова ЗНАЧЕНИЕ ВЫБОРА БУДУЩЕЙ СПЕЦИАЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ.....	331
Б.А. Сенгербекова, Э.У. Бижигитова, А.О. Досимова, А.К. Айтжанова, Г.Г. Зиябекова ВОСПРИЯТИЕ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ УЧИТЕЛЯМИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ЮЖНОМ КАЗАХСТАНЕ.....	348

ЭКОНОМИКА

С.Н. Алпысбаева, Н.Н. Жанакова, Е.И. Тауенов, А.И. Тазабеков ПОЛИТИКА ФИСКАЛЬНОЙ КОНСОЛИДАЦИИ В КАЗАХСТАНЕ: ПРИОРИТЕТЫ РЕАЛИЗАЦИИ.....	357
Э.С. Балапанова, А.Т. Исаева, Д.О. Оналтаев, Ж.П. Смаилова, Р.Е. Сагындыкова ИМПОРТОЗАМЕЩЕНИЕ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ.....	373
А.С. Джанегизова, Д.Ә. Әмержанова, Г.М. Мухамедиева, Л.Г. Кирбасова, А.Е. Акбаева ЦИФРОВИЗАЦИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	386
Н.Е. Есенжолов, А.Б. Кошербаева, Е.С. Кылбаев, С.Т. Каргабаева РОЛЬ СОЦИАЛЬНЫХ МЕДИА В РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	401
Ж.Е. Есылбаева, С.К. Наурызбеков, Д.С. Тенизбаева АУДИТ РИСКОВ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ФИНАНСОВЫХ ПОСРЕДНИКОВ И УПРАВЛЕНИЕ ИМИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ.....	416
Г.Г. Джамалова, Г.У. Хаджиева ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКАЯ ИНФРАСТРУКТУРА КАЗАХСТАНА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПОТЕНЦИАЛ РАЗВИТИЯ.....	429
Н.Б. Жаркинбаева, Б. Вольф СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ПРИНЦИПОВ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНОЙ КОМАНДЫ В ЭКОНОМИЧЕСКИХ СИСТЕМАХ МИКРОУРОВНЯ.....	451
Ж. Жуман, Ду Бинхан, А.В. Хамзаева ТЕКУЩЕЕ СОСТОЯНИЕ НЕФТЕГАЗОВОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА.....	470

Г.К. Искакова, С.Т. Абилдаев, Б. Куаншалиев, А.М. Жантаева, Е.С. Байтиленова ЭКСПОРТ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИЕЙ КАЗАХСТАНА В КИТАЙ: АНАЛИЗ НА ОСНОВЕ ИНДЕКС ВЗАИМОДОПОЛНЯЕМОСТИ.....	486
М.А. Канабекова А.Ж. Курмангаева, С.Н. Абиева ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА РК.....	507
Ж.Ж. Кенжебай, Г.К. Мусаева, Б.К. Нурмаганбетова, А.А. Махфуз ОПТИМИЗАЦИЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ТРАНЗИТНОГО ПОТЕНЦИАЛА МЕЖДУНАРОДНЫХ КОРИДОРОВ.....	520
А.Т. Кокенова, А.Р. Шалбаева, С.С. Таменова, Г.Н. Агабекова, Л.И. Жазылбек ГЛОБАЛЬНОЕ УПРАВЛЕНИЕ В РЕАЛИЗАЦИИ КОНЦЕПЦИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ПРАКТИЧЕСКИЙ ОПЫТ НА МЕЖГОСУДАРСТВЕННОМ УРОВНЕ.....	534
С.А. Нахипбекова, С.С. Ыдырыс, А.А. Кулбаева, М.А. Кулбаева, А.А. Сапарова ВЛИЯНИЕ СОЗДАНИЯ УМНОГО ГОРОДА НА УЛУЧШЕНИЕ СТАБИЛЬНОСТИ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ.....	557
Ю.О. Ничкасова, К.Ж. Садвокасова, А.К. Алпысбаева ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ: ТРАНСФОРМАЦИЯ ФИНАНСОВОГО РЫНКА КАЗАХСТАНА.....	568
Н. Нурмухаметов, Ж. Булханрова, А. Ахметова, Э. Белоусова, Г. Саймагамбетова РАЗВИТИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И БИЗНЕСА.....	585
Ж.Т. Рахымова, Н.Х. Маулина, А.Ж. Сугурова, А.К. Акпанов ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ НА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ФИНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТА.....	602
Б.С. Утегулова, С.Ф. Мажитов, А. Толымбек, М.Д. Уалтаев, Э.Д. Сайн ОСНОВНЫЕ ФАКТОРЫ ПРЕПЯТСТВИЯ РАЗВИТИЮ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ И ВЫСОКО ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	611
К. Халмурзаева, А. Тагай, Ж. Жуман, А. Хамзаева, К. Сыздыкова СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МИРОВОГО КРАУДИНГОВОГО РЫНКА: ОПЫТ, МЕТОДОЛОГИЯ И ИССЛЕДОВАНИЯ.....	627
А. Шаримхан, Г.Н. Аппакова, Б.Х. Айдосова, Г.Е. Керимбек АКТУАЛЬНОСТЬ РАЗВИТИЯ НАЛОГОВОГО КОНСАЛТИНГА В КАЗАХСТАНЕ: ВЫЗОВЫ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	648
Юйци Мэн, Р.К. Ниязбекова, С.А. Илашева, Д.Д. Алипбаев, Г.А. Кадырова СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ НЕФТЕДОБЫВАЮЩЕЙ ОТРАСЛИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	660

CONTENTS

PEDAGOGYR

A.I. Azimbay, M.A. Sozer, S.Z. Ibadullayeva THE IMPORTANCE OF INTEGRATIVE LEARNING TECHNOLOGY FOR EXPANDING THE KNOWLEDGE OF THE FUTURE BIOLOGIST.....	7
A. Assainova, D. Abykenova, Zh. Aubakirova, R. Agavelyan, Zh. Kopeyev COMPUTER SCIENCE TEACHER IN INCLUSIVE CLASSROOMS: PERCEPTION OF THE IMPACT OF SCHOOL COMPUTER SCIENCE ON THE DEVELOPMENT OF STUDENTS WITH MENTAL DISABILITIES.....	21
U. Baimakhanova, N. Albytova, D. Nurgaliyeva, R.ZH. Mrzabayeva STRESS MANAGEMENT IN THE SOCIO-PEDAGOGICAL PROCESS AS PREVENTION OF PROFESSIONAL BURNOUT.....	36
Ye. Dossymov, Eser Selda, M. Nurizinova, Ye. Yedilbayev, B. Asanbek FEATURES OF THE USE OF DIGITAL RESOURCES IN TEACHING THE COURSE OF MECHANICS.....	48
G.T. Zhakupova, D.S. Baigunakov, A.B. Sakulova THE QUALITY CULTURE MODEL AT THE RESEARCH UNIVERSITY.....	63
B.K. Zharmenova, N.D. Andreeva, Sh.Sh. Khamzina, G.M. Makhanova FORMATION OF ECOLOGICAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCIES IN THE TRAINING OF BIOLOGY TEACHERS AT THE UNIVERSITY.....	74
I.A. Zhubankuzova, G.A. Sugurzhanova FUNDAMENTALS OF INTEGRATED TEACHING OF PHYSICS AND INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS.....	89
M.N. Ibragimova, N.A. Tasilova, A.A. Sadykozha, P.N. Nuskabay ETHNIC PROBLEMS IN THE TERRITORY OF CENTRAL ASIA IN THE WORKS OF AMIR TEMUR AND THE TEMURIDS.....	100
A.K. Igibayev, A.S. Omarkhanova, N.K. Akitbaeva, A.K. Kozybayeva FORMATION FEATURES OF RISK MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	124
A. Issayev^{1*}, Y. Gelişli², A. Rakhymzhanov³, 2024 WAYS TO IMPROVE THE SUPERVISORY COMPETENCE OF FUTURE TRAINERS-TEACHERS.....	137
G. Ismailova, G. Grigorieva, K. Khasenova, A. Turikpenova, G. Darmenova ORGANIZATION OF METHODOLOGICAL WORK ON THE DEVELOPMENT OF FUNCTIONAL LITERACY FOR TEACHERS OF GENERAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS (USING THE EXAMPLE OF THE DEVELOPMENT OF READING LITERACY).....	152
M. Kavakli, Zh.I. Issayeva, İ. Durmaz, PEDAGOGICAL BASES OF TEACHING THE KAZAKH LANGUAGE WITH FORMATION OF PERSONAL VALUE ORIENTATIONS.....	167
A.D. Kalimova, B.A. Zhekibayeva COMPONENTS OF FUTURE TEACHERS' READINESS FOR INTEGRATED LEARNING IN PRIMARY SCHOOLS.....	183
A.K. Kassymova, A.B. Medeshova, A.M. Bissengaliyeva, G.K. Khazhgaliyeva, I.M. Bapiyev COMPETENCE OF DISTANCE EDUCATION TEACHER.....	196
G. Klychniyazova PEDAGOGICAL APPROACHES TO PRONUNCIATION: INTEGRATING DIGITAL DIMENSIONS AND PSYCHOLOGICAL INSIGHTS IN TEXT-BASED LEARNING.....	210
B.U. Kuanbayeva, G.K. Zhusupkalieva, M.E. Rakhmetov, A.Zh. Iyarova, P. Schmidt EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF PHYSICAL INTERACTIVE COMPUTER MODELS IN THE IMPLEMENTATION OF ONLINE LEARNING IN A MODERN SCHOOL.....	222

R.S. Myrzayev, A.Zh. Seitmuratov, K. Kanibaikyzy, A.A. Ibrayeva, A. Kuralbayeva, P.N. Nuskabay PROFESSIONAL ORIENTATION OF MATHEMATICAL TRAINING OF BACHELORS OF IT DIRECTIONS.....	234
G.K. Nurtayeva, V.O. Abdrassilova, R.R. Zhumabekova, G.E. Baidullayeva THE ROLE OF INDEPENDENT PREPARATION OF STUDENTS ON THE TOPIC “BIOPHYSICS OF THE CIRCULAR SYSTEM”.....	249
B.D. Orazov, Zh. Sydykova, F. Nametkulova, E. Tasbolat TRAINING OF FUTURE PHYSICS TEACHERS IN PEDAGOGICAL UNIVERSITIES.....	264
M.H. Ospanbekova, S.Zh. Turikpenova, R.K. Izmagambetova, P.K. Yertayeva, K.Sh. Temirkhanova INTEGRATING CHATGPT IN PRIMARY EDUCATION: OPPORTUNITIES AND CONSIDERATIONS.....	279
N. Ospanova, N. Tokzhigitova, G. Jarassova, C. Karaca, A. Sadykova METHODOLOGY FOR ORGANIZING HIDDEN ASSESSMENT BASED ON ELEMENTS OF GAMIFICATION.....	293
A. Sadvakassova, A. Dokuz, F. Kylyshbek RESEARCH OF THE CURRENT SITUATION OF TEACHING THE INTERNET OF THINGS TO FUTURE COMPUTER SCIENCE TEACHERS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	307
A.T. Samitova, G.T. Karabalaeva, K.R. Kalkeyeva THE ROLE OF PROFESSIONAL ORIENTATION IN CHOOSING A FUTURE PROFESSION FOR SCHOOLCHILDREN.....	321
Sh. Saparbaykyzy, U. Tulenova, Zh.A. Tajibayeva, R. Kerimbayeva, M.Y. Akmambetova THE SIGNIFICANCE OF THE FUTURE CHOICE OF A PROFESSIONAL IN THE SITUATION OF GLOBALIZATION.....	331
B.A. Sengerbekova, E.U. Bizhigitova, A.O. Dossimova, A.K. Aitzhanova, G.G. Ziyabekova EFL TEACHERS’ PERCEPTIONS OF INCLUSIVE EDUCATION IN SOUTHERN KAZAKHSTAN.....	348

EKONOMICS

S.N. Alpysbayeva, N.N. Zhanakova, Y.I. Tautenov, A.I. Tazabekov FISCAL CONSOLIDATION POLICY IN KAZAKHSTAN: IMPLEMENTATION PRIORITIES.....	357
E.S. Balapanova, A.T. Issaeva, D.O. Onaltayev, Zh.P. Smailova, R.E. Sagyndykova IMPORT SUBSTITUTION AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT.....	373
A.S. Dzhanevizova, D.A. Amerzhanova, G.M. Mukhamedieva, L.G. Kirbasova, A.E. Akbaeva DIGITALIZATION OF HIGHER EDUCATION IN KAZAKHSTAN: PROBLEMS AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	386
N.E. Yessenholov, A.B. Kosherbayeva, E.S. Kylbayev, S.T. Kargabayeva THE ROLE OF SOCIAL MEDIA IN THE IMPLEMENTATION OF INNOVATION POLICY IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	401
Zh.E. Yessilbayeva, S.K. Nauryzbekov, J.S. Tenizbaeva RISK AUDIT OF FINANCIAL INTERMEDIARIES AND THEIR MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION.....	416
G.G. Jamalova, G.U. Khajiyeva TRANSPORT AND LOGISTICS INFRASTRUCTURE OF KAZAKHSTAN: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT POTENTIAL.....	429
N.B. Zharkinbayeva, B. Wolfs IMPROVEMENT OF METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ORGANIZATION OF A PROJECT TEAM IN MICRO-LEVEL ECONOMIC SYSTEMS.....	451

J. Juman, Du Bingham, A.V. Khamzayeva CURRENT STATE OF THE OIL AND GAS INDUSTRY IN KAZAKHSTAN.....	470
G.K. Iskakova, S.T. Abildaev, B. Kuanshaliev, A.M. Zhantaeva, Y. Baitinenova EXPORT OF AGRICULTURAL PRODUCTS OF KAZAKHSTAN TO CHINA: ANALYSIS BASED ON THE COMPLEMENTARITY INDEX.....	486
M.A. Kanabekova, A.Zh. Kurmantaeva, S.N. Abieva FEATURES OF THE FORMATION OF THE GOVERNMENT BUDGET OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	507
Zh. Kenzhebay, G. Mussaeva, B. Nurmaganbetova, A. Mahfudz OPTIMIZING THE TRANSPORT AND LOGISTICS INFRASTRUCTURE TO INCREASE THE TRANSIT POTENTIAL OF INTERNATIONAL CORRIDORS.....	520
A.T. Kokenova, A.R. Shalbayeva, S.S. Tamenova, G.N. Agabekova, L.I. Zhazylybek GLOBAL GOVERNANCE IN THE IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: PRACTICAL EXPERIENCE AT THE INTERSTATE LEVEL.....	534
S.A. Nakhypbekova, S.S. Ydyrys, A.A. Kulbaeva, M.A. Kulbaeva, A.A. Saparova THE IMPACT OF CREATING A SMART CITY ON IMPROVING THE STABLE STANDARD OF LIVING OF THE POPULATION.....	557
Y.O. Nichkasova, K.Z. Sadvokassova, A.K. Alpysbayeva DIGITAL TECHNOLOGIES: KAZAKHSTAN'S FINANCIAL MARKET TRANSFORMATION.....	568
N. Nurmukhametov, Zh. Bulkhairova, A. Akhmetova, E. Belousova, G. Saimagambetova INTELLECTUAL CAPITAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND BUSINESS.....	585
Zh. Rakhymova, N. Maulina, A. Sugurova, A. Akpanov THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON THE IMPROVEMENT OF FINANCIAL MANAGEMENT METHODS.....	602
B.S. Utegulova, S.F.Mazhitov, A. Tolymbek, M.D. Ualtayev, Sain Emir MAIN FACTORS-OBSTACLES TO THE DEVELOPMENT OF TECHNOLOGY-INTENSIVE AND HIGH-TECH ENTERPRISES.....	611
K. Halmurzaeva, A. Tagay, J. Juman, A. Khamzayeva, K. Syzdykova COMPARATIVE ANALYSIS OF THE WORLD CROWDING MARKET: EXPERIENCE, METHODOLOGY AND RESEARCH.....	627
A. Sharimkhan, G. Appakova, B. Aidosova, G. Kerimbek THE RELEVANCE OF TAX CONSULTING DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN: CHALLENGES, TRENDS AND PERSPECTIVES.....	648
Yuqi Meng, R.K. Niyazbekova, S.A. Ilasheva, D.D. Alipbayev, G.A. Kadyrova CURRENT PROBLEMS AND PROMISING DIRECTIONS FOR DEVELOPMENT OF THE OIL PRODUCING INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	660

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

[www: nauka-nanrk.kz](http://www.nauka-nanrk.kz)

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Подписано в печать 29.04.2024.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

46,0 п.л. Тираж 300. Заказ 2.

РОО «Национальная академия наук РК»
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19